

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/historia-z-ipn/183268,Monika-Komaniecka-Lyp-Historyk-zolnierz-ofiara-Zbrodni-Katynskiej-Podpułkownik-J.html>
26.02.2026, 21:53

Monika Komaniecka-Łyp: Historyk, żołnierz, ofiara Zbrodni Katyńskiej. Podpułkownik Józef Seruga (1886-1940)

Związany z ziemią bocheńską i suską, żołnierz wojny polsko-bolszewickiej i kampanii wrześniowej, historyk i archiwista. Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi, Medalem Niepodległości oraz pośmiertnie Medalem „Za Udział w Wojnie Obronnej 1939”. Biografia Józefa Serugi stanowi przykład losów polskiego inteligenta II Rzeczypospolitej, czynnie zaangażowanego w sprawy ojczyzny.

[Polskie wojsko](#) [Wojna polsko-bolszewicka](#) [Zbrodnia Katyńska](#)

09.01

Urodził się 9 stycznia 1886 r. w Łapczycy w powiecie bocheńskim, w rodzinie chłopskiej. W latach 1899-1906 uczył się w gimnazjum w Bochni. Po maturze w 1906 r. podjął studia na Wydziale Inżynierii Szkoły Politechnicznej we Lwowie. Nie ukończył ich. Wyjechał do USA, gdzie pracował jako robotnik. Po powrocie do kraju, w latach 1907-1912 Józef Seruga studiował historię na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego. Miał roczną przerwę (1910/1911), gdy odbywał szkolenie w Oficerskiej Szkole Telefoniczno-Telegraficznej w Korneuburgu. Następnie od jesieni 1912 aż do wybuchu wojny w 1914 r. studiował prawo na UJ.

W latach 1909-1914 był stypendystą Akademii Umiejętności z fundacji Ferdynanda Sawickiego. W ramach stypendium w Bibliotece Akademii opracowywał, pod kierunkiem prof. Stanisława Estreichera, źródła do prawa niemieckiego w Polsce. Pod koniec studiów historycznych, w lutym 1912 r. podjął jako aplikant pracę w Archiwum Aktów Dawnych Miasta Krakowa, którą kontynuował do sierpnia 1914 r. Nabył dzięki temu doświadczenia w pracy archiwisty. Brał m.in. udział w przygotowaniu „Katalogu Archiwum Aktów Dawnych Miasta Krakowa. t. 2: Rękopisy”.

Rozpoczął również pracę naukową; zajmował się historią książki i drukarstwa w epoce renesansu. 30 kwietnia 1914 r. złożył na UJ pracę doktorską pt. „Jan Haller kupiec krakowski i jego działalność wydawniczo-księgarska”, którą obronił, z powodu wojny, z opóźnieniem, w grudniu 1917 r.

Wojenny archiwista i telegrafista

Józef Seruga już w gimnazjum włączył się w działalność niepodległościową zostając przewodniczącym kółka organizacji Przyszłość „Pet” w powiecie bocheńskim. Na studiach działał w Związku Młodzieży Polskiej „Zet” (1906-1909), w organizacji „Zarzewie” i w Drużynach Strzeleckich (1909-1914). Był inicjatorem postawienia w Łapczycy (21 czerwca 1913 r.) pomnika ku czci Józefa Chwałkowskiego, który jako ochotnik poległ w powstaniu styczniowym.

1 sierpnia 1914 r. Seruga został zmobilizowany do armii austro-węgierskiej jako dowódca plutonu telegraficzno-telefonicznego. Od sierpnia 1916 r. był dowódcą plutonu telegraficzno-telefonicznego przy austriackiej 46. Dywizji Piechoty.

Dzięki wstawiennictwu Akademii Umiejętności w Krakowie, 1 listopada 1916 r., jako porucznik, objął stanowisko konserwatora zabytków archiwalnych i bibliotecznych, utworzone przy

Generalnym Gubernatorstwie Wojskowym w Lublinie. Do jego zadań należało zabezpieczanie przed zniszczeniem archiwaliów i książek. Uratowane archiwalia z terenów guberni lubelskiej, chełmskiej i siedleckiej stały się podstawą do utworzenia w Lublinie, w czerwcu 1918 r., tzw. archiwum miejscowego. Swoje doświadczenia z tamtego okresu Seruga opisał w artykule pt. „Niszczenie archiwaliów w b. okupacji austriackiej b. Królestwa Polskiego w czasie wojny światowej”, który ukazał się w 1922 r. na łamach miesięcznika „Drogi Polski”.

[Czytaj artykuł Moniki Komanieckiej-Łyp *Historyk, żołnierz, ofiara Zbrodni Katyńskiej. Podpułkownik Józef Seruga \(1886-1940\)* na portalu przystanekhistoria.pl](#)

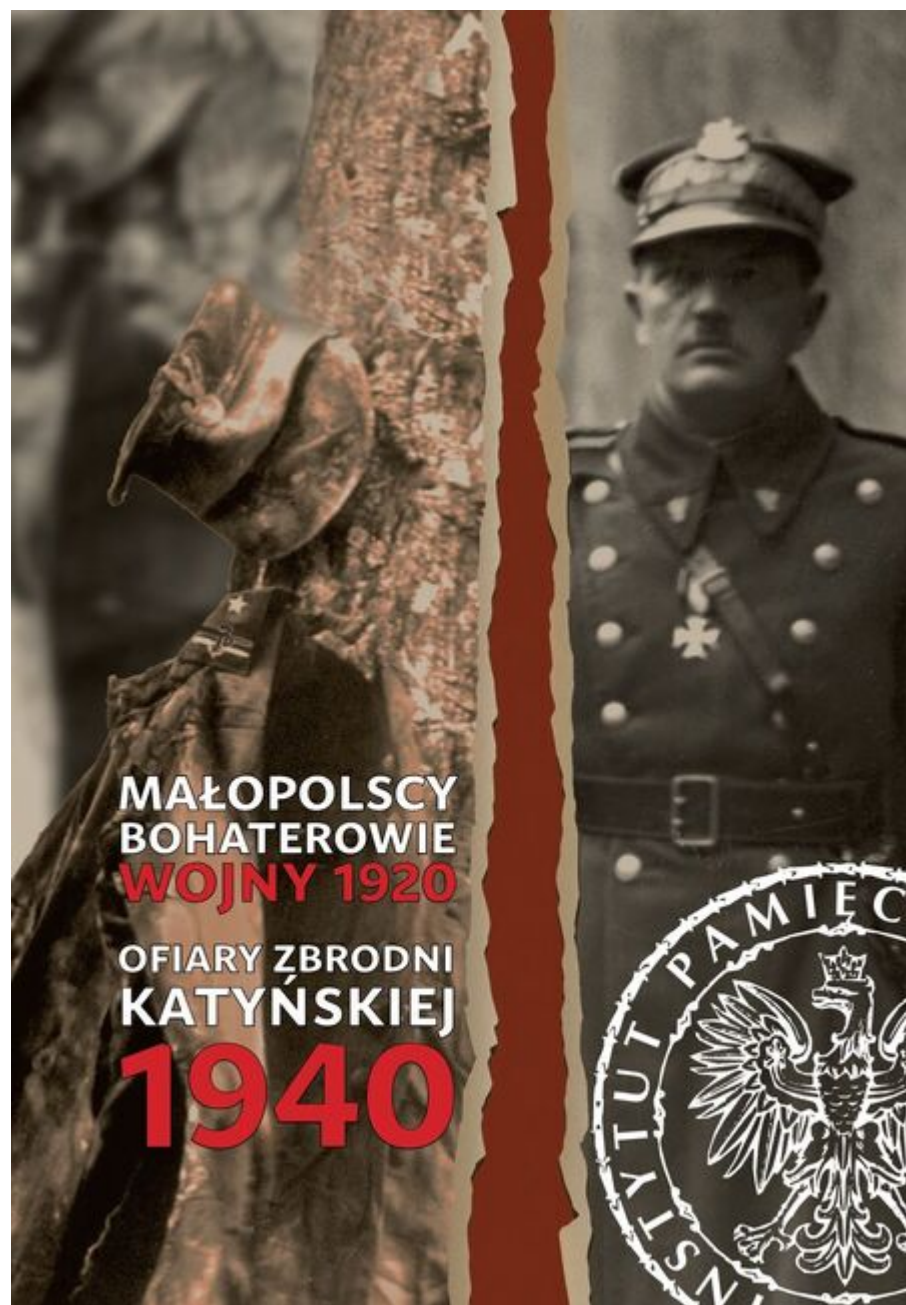
[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

Polskie wojsko, Wojna polsko-bolszewicka, Zbrodnia katyńska

Artykuł

Powiązane wiadomości

Małopolscy bohaterowie wojny 1920, ofiary zbrodni katyńskiej 1940 [PDF]

**MAŁOPOLSCY
BOHATEROWIE
WOJNY 1920**

**OFIARY ZBRODNI
KATYŃSKIEJ
1940**

Małopolscy bohaterowie wojny 1920, ofiary zbrodni katyńskiej 1940